

MOKYMOŠI TIKSLŲ SUPRATIMAS IKIMOKYKLINIAME AMŽIUJE

Saulė Raižienė

Socialinių mokslų daktarė, docentė
Mykolo Romerio universitetas
Psichologijos katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Tel. 271 46 20
El. paštas: saule.raiziene@gmail.com

Auksė Endriulaitienė

Socialinių mokslų daktarė, docentė
Vytauto Didžiojo universitetas
Bendrosios psichologijos katedra
K. Donelaičio g. 52, LT-44244 Kaunas
Tel. 32 78 24
El. paštas: a.endriulaitiene@smf.vdu.lt

Jurgita Ormerod

Bakalaurė
Vytauto Didžiojo universitetas
Bendrosios psichologijos katedra
K. Donelaičio g. 52, LT-44244 Kaunas
Tel. 32 78 24
El. paštas: jurgeca@gmail.com

Mokytis vaikas pradeda gana anksti ir jau tuomet formuojasi jo požiūris į mokymąsi. Yra nemažai vaiko pasiekimų tyrimų ir tik nedaug – mokymosi tikslų supratimo kaitos. Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti mokymosi tikslų sampratą ikimokykliniame amžiuje. Tam buvo atlikti du tyrimai. Pirmajame tyrime, siekiant palyginti ketverių ir šešerių metų vaikų bei ikimokyklinio amžiaus berniukų ir mergaičių mokymosi tikslų supratimą, dalyvavo 121 ikimokyklinio amžiaus vaikas. Antrajame tyrime, siekiant palyginti kaimo ir miesto vaikų mokymosi tikslų supratimą, buvo apklausti 62 penkiamečiai. Duomenys buvo renkami taikant tris metodikas – „Pasakojimo siužeto pasirinkimas“ (Li, 2004a), „Pasakojimo užbaigimas“ (Wang and Leichtman, 2000), „Gimtadienio norų tyrimas“ (Li, 2004a) – ir atliktas jų kiekybinis bei kokybinis kodavimas. Pirmojo tyrimo rezultatai atskleidė, kad šešerių metų vaikai nuosekliau nei ketverių metų vaikai apibūdina mokymosi reikšmę. Šešiamečiai dažniau nei keturmečiai įvardija intelektualinę bei ekonominę mokymosi naudą, taip pat dažniau pasako teigiamą moralinį mokymosi vertinimą. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad berniukų ir mergaičių požiūris į mokymąsi yra panašus. Antrojo tyrimo rezultatai parodė, kad skiriasi kaime ir mieste augančių penkiamečių vaikų socialinės mokymosi naudos ir žinių kiekio įgijimo mokantis supratimas.

Pagrindiniai žodžiai: mokymosi tikslai, ikimokyklinio amžiaus vaikai.

Įvadas

Ateidamas į šį pasaulį, vaikas atsineša su savimi įgimtą smalsumą pažinti aplinką. Jis siekia kuo greičiau įgyti žinių, kad patirtų mokymosi

džiaugsmą. Vaiką skatina vidinis poreikis tirti, atrasti, bendrauti, pažinti ir suvokti naują pasaulį. Su kiekvienu nauju atradimu stiprėja vaiko kompetencijos jausmas. Deja, peržengę mokyk-

los slenkstį, dauguma moksleivių praranda nuoširdų domėjimąsi mokslu (Stipek, 1988). Lietuvoje atlikto tyrimo duomenys taip pat rodo neigiamą tendenciją – rugsėjo, spalio mėnesį sumažėja labai norinčių eiti į mokyklą pirmosios klasės moksleivių skaičius – nuo 46 proc. iki 27 proc. (Glebuviene ir kt., 2002; Monkevičienė, 2003). Didžiulį nerimą kelia tai, kad tas mažas vaikas, iš prigimties turintis labai stiprų, nuoširdų norą pažinti pasaulį ir prasmingai su juo elgtis, augdamas gali negrįžtamai prarasti šiuos esminius žmogaus sugebėjimus. Siekiant paaiškinti, kodėl taip yra, bandoma nustatyti, kaip vaikai supranta, kodėl reikia mokytis. Taigi tiriamas ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymosi tikslų supratimas.

Pradžią mokymosi tikslų supratimo tyrinėjimams ikimokykliniame amžiuje davė suaugusiųjų gyvenimo tikslų nagrinėjimas (Li, 2004a). Tyrinėjant suaugusiuosius buvo pastebėta, kad kiekvienas žmogus užsibrėžia gyvenime tam tikrus tikslus, kurių nuolat siekia, ir jais vadovaujasi. Kad pasiektų tikslą, t. y. norimą rezultatą, žmogus gyvenime atitinkamai elgiasi (Atkinson, 1964; Elliot and Church, 1997, cituojama – pagal Schunk, 2004). M. Ford (1992) su kolegomis sudarė suaugusių žmonių tikslų, kuriais jie remiasi gyvenime, sistemą ir suskirstė gyvenimo tikslus į intelektualinius, ekonominius, socialinius, dvasinius bei moralinius.

J. Li (2004a, 2004b; Li, Wang, 2004), kuri viena pirmųjų pradėjo tyrinėti ikimokyklinukų mokymosi tikslų supratimą, pažymi, jog ši sritis nėra plačiai tyrinėta. Anot J. Li (2004a), tyrinėjant vaikų mokymosi motyvaciją Vakaruose, dažniausiai dėmesys yra kreipiamas į „pasiekimų tikslus“ (angl. *achievement goals*). Ši mokymosi tikslų koncepcija siejama labiau su specifinėmis mokymosi užduotimis arba pasiekimų situacijomis (Stipek, 1988; Nicholls, 1984; Dweck, 1999), pavyzdžiui, kodėl vaikas nori sudėlioti dėlionę, išspręsti matematikos uždavinį, para-

šyti rašinėlių ar eiti į mokyklą (Lietuvoje, tiriant ikimokyklinukų mokymosi motyvaciją, taip pat dažniausiai pateikiamas klausimas „*Ar nori eiti į mokyklą?*“ ir „*Kodėl nori eiti į mokyklą?*“). Kaip ir J. Li tyrimuose, šiame straipsnyje mokymosi tikslų koncepcija suprantama kitaip: mokymosi tikslai traktuojami kaip bendras vaiko mokymosi naudos, kuri įgyjama mokantis, supratimas. Svarbu yra išsiaiškinti, kodėl vaikas mokosi ir kodėl jam yra svarbu mokytis atliekant specifines užduotis, perprantant tam tikrą akademinę sritį ar lankant mokyklą.

Jau minėjome, kad M. Ford (1992) su kolegomis atlikti tyrimai parodė, kad suaugę žmonės kelia sau skirtingus gyvenimo tikslus – nuo intelektualinių, ekonominių iki moralinių. J. Li (2004a) sudarytas standartizuotas interviu leido nustatyti ikimokyklinio amžiaus vaikų ne tik mokymosi tikslus, bet ir vertybines nuostatas mokymosi atžvilgiu bei vaiko emocinį mokymosi vertinimą. J. Li (2004a, 2004b; Li and Wang, 2004) tyrimų rezultatai atskleidė, kad tiek keturmečiai, tiek šešiamečiai vaikai supranta socialinę, intelektinę bei ekonominę mokymosi naudą. Remiantis šios mokslininkės atliktų tyrimų duomenimis yra keliami prielaida, kad Lietuvoje ikimokyklinio amžiaus vaikai taip pat supranta mokymosi socialinę, intelektinę, ekonominę naudą, tačiau *keturmečių ir šešiamečių vaikų bei berniukų ir mergaičių mokymosi tikslų supratimas skiriasi*.

Remiantis antropologais (D'Andrade, 1995; Harkness and Super, 1992, cituojama – pagal Li, 2004a; Quinn and Holland, 1987), žmonės gyvenimo tikslų negali laisvai pasirinkti. Jų formavimuisi turi įtakos specifinė konkrečios kultūros aplinka bei vertybės – tai tarsi nukreipiančioji galia, kuri vadovauja žmogui ir motyvuoja jo elgesį. J. Li (2004a, 2004b), lygindama amerikiečių ir kinų vaikų mokymąsi ir jo tikslų supratimą, aptiko, jog yra tam tikrų kultūrinių skirtumų. Amerikiečių ikimokyklinukai mokymą-

si sieja su užduoties atlikimu, o kinų – su asmeninių savybių lavinimu. Anot J. Li (2004a), vaiko mokymosi tikslų supratimas yra susijęs su kultūrinėmis vertybėmis, kurios jam buvo perduotos socializacijos procese. Mes nusprendėme savo tyrime panagrinėti ne skirtumus tarp kultūrų, bet tarp mūsų kultūros subgrupių – mieste ir kaime gyvenančių vaikų. Kadangi skiriasi šių mūsų kultūros subgrupių ikimokyklinukų brandumas mokyklai (Glebuviene ir kt., 2002; Monkevičienė, 2003), galima manyti, jog skirsis ir jų mokymosi tikslų supratimas.

Taigi šiuo tyrimu siekta – *išsiaiškinti ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymosi tikslų supratimą*. Tam buvo atlikti du tyrimai: pirmuoju siekta palyginti šešiamečių ir keturmečių vaikų bei berniukų ir mergaičių mokymosi tikslų supratimą, o antruoju – palyginti kaime ir mieste gyvenančių vaikų mokymosi tikslų supratimą.

Pirmasis tyrimas

Metodika

Tyrimas atliktas 2005 m. spalio–gruodžio mėnesiais.

Tiriamieji. Tyrime dalyvavo 121 ikimokyklinio amžiaus vaikas (amžiaus vidurkis 5 m. 4 mėn., standartinis nuokrypis, toliau tekste SD, 12 mėn.), lankantys dvi Kauno miesto ikimokyklinės įstaigas. 53 (44 proc.) vaikai buvo keturmečiai, 68 (56 proc.) – šešiamečiai; 63 (52,1 proc.) berniukai ir 58 (47,9 proc.) mergaitės. Tyrime dalyvavo tik tie vaikai, kurių tėvai (123 (96 proc.)) sutiko, kad jų vaikas būtų apklaustas, ir patys pareiškė norą dalyvauti tyrime (atsisakė 2 (1,6 proc.) vaikai).

Tyrimo metodai. Tyrimo metu buvo taikomos trys metodikos: 1) „Pasakojimo siužeto pasirinkimas“ (Li, 2004a); 2) „Pasakojimo užbaigimas“ (Wang and Leichtman, 2000); 3) „Gimtadienio norų tyrimas“ (Li, 2004a). Tyrimo metodikos yra išverstos į lietuvių kalbą, gavus autorių leidimą jas versti ir naudoti.

„Pasakojimo siužeto pasirinkimo“ metodikos stimuliacinė medžiaga – penkių paveikslėlių, vaizduojančių karvę, serija (1 priedas). Tiriamajam pasakojama istorija, kad išėjusi pasivaikščioti karvė netikėtai aptiko ant žemės gulinčią knygą ir apmąsto pasirinkimo galimybes. Vaiko prašoma pasirinkti jam patinkančią istorijos pabaigą: ar jis norėtų, kad karvė žaistų su kamuoliu, ar skaitytų knygą.

„Pasakojimo užbaigimo“ metodikos stimuliacinė medžiaga – dvi kortelės: pirmą vaizduoja teigiamą protagonistą (veikėją) – berniuką (ar mergaitę, tai priklauso nuo tiriamojo lyties) – norintį eiti į mokyklą; antra – neigiamą protagonistą (veikėją), nenorintį eiti į mokyklą (2 priedas). Tiriamajam pasakojama istorija, kaip vienas mažas vaikas kiekvieną dieną stebi į mokyklą einančius vaikus ir nori kuo greičiau užaugti ir prie jų prisidėti. Kita istorija pasakoja apie kitą vaiką, kurį kiekvieną rytą mama lydi į mokyklą, o jis sako nenorįs ten eiti. Tiriamasis turi įvertinti šiuos protagonistus ir jų elgesį.

„Gimtadienio norų tyrimo“ metu vaiko prašoma išvardyti, kokių gimtadienio dovanų jis norėtų gauti. Klausama, ar jis norėtų gauti knygą ir kodėl.

Duomenų kodavimas. Tiriamųjų atsakymai vertinami kiekybiškai ir kokybiškai.

Kiekybinis duomenų kodavimas. „Pasakojimo siužeto pasirinkimo“ metodika vertinami trys kiekybiniai kintamieji: 1) knygos pasirinkimas: jei vaikas pamini knygos pasirinkimą, atsakymas vertinamas 1, jei renkasi kitą pasakojimo pabaigą – 0; 2) pasakojimo pabaigos patikimas (vertinamas tik tuomet, jei vaikas pasirinko knygą): jei tiriamasis pasako, kad *labai* patiko tokia pasakojimo pabaiga (t. y. knygos pasirinkimas), atsakymas vertinamas 1, jei jam *nelabai* patiko tokia pabaiga – 0; 3) priežastis, kodėl patinka knyga: jei vaikas nurodo su mokymusi susijusią knygos pasirinkimo priežastį, atsakymas vertinamas 1, jei tokios priežasties nenurodo – 0.

„Pasakojimo užbaigimo“ metodika vertinami keturi kiekybiniai kintamieji: 1) teigiamo veikėjo vertinimas: 1 – patinka, 0 – nepatinka; 2) teigiamo veikėjo patikimo priežastys: 1 – vaikas nurodo, 0 – nenurodo su mokymusi ar mokykla susijusių priežastį (arba kelias priežastis); 3) neigiamo veikėjo vertinimas: 1 – nepatinka, 0 – patinka; 4) neigiamo veikėjo nepatikimo priežastys: 1 – vaikas nurodo, 0 – nenurodo su mokymusi ar mokykla susijusių priežastį (arba kelias priežastis).

„Gimtadienio norų tyrimo“ metodika vertinami du kiekybiniai kintamieji: 1) noras gauti knygą dovanų: jei vaikas nurodo knygą, vardydamas pageidaujamas gimtadienio dovanas, atsakymas vertinamas 1; jei vaikas, vardydamas dovanas, knygos nenurodo, klausiama, ar jis norėtų gauti knygą dovanų, jei atsako teigiamai, atsakymas vertinamas taip pat 1; jei nenurodo arba nenorėtų gauti knygos dovanų, atsakymas vertinamas 0; 2) knygos dovanos patikimo lygis (klausiama, jei vaikas pamini arba patvirtina, kad nori gauti knygą dovanų): jei vaikas *labai* norėtų gauti knygą dovanų, atsakymas vertinamas 1, jei „šiek tiek“, „nelabai“ – 0.

Kokybinis duomenų kodavimas. Tiriamųjų atsakymai į klausimus: „*O kodėl tau patinka tokia pabaiga?*“ („Pasakojimo siužeto pasirinkimo“ metodika), „*Kodėl tau patinka Rimas (Rima)?*“, t. y. teigiamas veikėjas, „*Kodėl tau (ne)patinka Linas (Lina)?*“, t. y. neigiamas veikėjas („Pasakojimo užbaigimo“ metodika), buvo vertinami kokybiškai. Metodikų autoriai išskiria šias kokybinių kintamųjų kategorijas:

1. Intelektinė mokymosi nauda – žymi vaiko pasisakymus, kad mokymasis suteikia žinių, įgūdžių, mokėjimų. Skiriamos penkios intelektinės mokymosi naudos rūšys: 1) *žinių ir įgūdžių įgijimas*, kuris reiškia žinių siekimą ir intelektinį tobulėjimą, pavyzdžiui, „tu gali sužinoti apie įvairius dalykus skaitydamas“; 2) *mokymosi nauda asmeninei raidai*, pavyzdžiui, „aš

mokausi ir aš augu“; 3) *kompetencija* – mokantis tobulėja vaiko kalbos galimybės, pats išmoksta skaityti, rašyti, pavyzdžiui, „kai mokysiuos, tai galėsiu pati daug skaityti, apie viską sužinoti“; 4) *specialiosios žinios* – kalbama apie mokslą, matematiką, biologiją ir kitus dalykus, pavyzdžiui, „sužinosiu apie lėktuvus, kodėl daiktai plūduriuoja“; 5) *žinių kiekis* – vaikas įgyja daug žinių, pavyzdžiui, „mokykloje gali labai daug visko sužinoti“.

2. Pagarbos siekimas – vaikas pasisakymuose mini socialinius apdovanojimus, pagarbą, žavėjimąsi, padėtį, kurią žmonės pasiekia besimokydami, pavyzdžiui, „tu tapsi žymus mokslininkas“, „mano mama ir tėtis didžiuosis manimi“.
3. Socialinė nauda kitiems – atspindi vaiko pasisakymus, kad mokymasis gali tarnauti kitiems žmonėms, pavyzdžiui, „kai daug sužinosi, galėsi padėti kitiems ir pamokyti savo vaikus“.
4. Ekonominė nauda – atspindi vaiko supratimą, kad įgūdžius galima panaudoti ekonominei ir materialinei gerovei kurti, pavyzdžiui, „mano dėdė sakė, kad gali gauti gerą darbą“.
5. Teigiamas emocinis mokymosi vertinimas – atspindi teigiamas vaiko mintis apie mokymąsi, pavyzdžiui, „man labiausiai patinka mokytis“.
6. Teigiamas moralinis vertinimas – nurodo vaiko vertybines nuostatas mokymosi atžvilgiu, pavyzdžiui, „Rimas yra geras berniukas, nes nori eiti į mokyklą“, „kai mama pasakė, kad jis turi mokytis, jis nuėjo į mokyklą. Jis gerai padarė“.

Kiekvienas šių kintamųjų koduojamas skaičiuojant, kiek kartų yra paminėtas vaiko atsakymuose. Labai panašūs ir pasikartojantys atsakymai nėra skaičiuojami. Intelektinė mokymosi nauda yra suminis visų vaiko paminėtų intelektinės naudos rūšių įvertinimas.

Tyrimo duomenų kiekybinių ir kokybinių kodavimą atliko du nepriklausomi asmenys. Tyrimo duomenų kodavimo patikimumui patikrinti buvo apskaičiuoti Coheno kapa koeficientai:

nuo 1,00 iki 0,81 kiekybiniais kintamiesiems (1-a lentelė) ir nuo 1,00 iki 0,82 – kokybiniais kintamiesiems (2-a lentelė). Tai rodo didelį duomenų kodavimo patikimumą.

1 lentelė. Coheno kapa koeficientai kiekybiniais kintamiesiems

Coheno kapa koeficientai		
Kintamieji	Pirmasis tyrimas	Antrasis tyrimas
„Pasakojimo siužeto pasirinkimo“ metodika		
Knygos pasirinkimas	1,00***	0,88***
Labai patinka tokia pabaiga	1,00***	0,86***
Knygos pasirinkimas dėl MSP	0,88***	0,54***
„Gimtadienio norų tyrimo“ metodika		
Norėtų gauti knygą dovanų	1,00***	1,00***
Labai norėtų gauti knygą	1,00***	1,00***
„Pasakojimo užbaigimo“ metodika		
Patinka TV	1,00***	0,86***
TV patinka dėl MMSP	0,81***	0,75***
Nepatinka NV	1,00***	1,00***
NV nepatinka dėl MMSP	0,92***	1,00***

Pastaba.

MSP – su mokymusi susijusios priežastys; MMSP – su mokymusi ir mokykla susijusios priežastys; TV – teigiamas veikėjas; NV – neigiamas veikėjas;

*** $p < 0,001$

2 lentelė. Coheno kapa koeficientai kokybiniais kintamiesiems

Coheno kapa koeficientai		
Kintamieji	Pirmasis tyrimas	Antrasis tyrimas
Intelektinė mokymosi nauda	0,82***	0,74***
Žinių ir įgūdžių įgijimas	0,92***	0,75***
Mokymosi nauda asmeninei raidai	1,00***	1,00***
Kompetencija	0,88***	0,76***
Specialiosios žinios	0,89***	0,77***
Žinių kiekis	0,91***	0,78***
Pagarbos siekimas	1,00***	1,00***
Socialinė nauda kitiems	1,00***	1,00***
Ekonominė nauda	0,95***	–
Teigiamas emocinis mokymosi vertinimas	1,00***	0,89***
Teigiamas moralinis vertinimas	1,00***	0,72***

Pastaba.

*** $p < 0,001$

Rezultatai

Skirtingų amžiaus grupių mokymosi tikslų supratimo palyginimas. Kadangi kiekybinių duomenų aibė yra porinė dažnių lentelė (duomenų 2×2 eilės matrica), grupių skirtumams nustatyti buvo naudojamas χ^2 kriterijus su *Jeitso tolydumo pataisa*. Tyrimo rezultatai, pateikti 3-ioje lentelėje, rodo, kad ketverių ir šešerių metų vaikai skirtingai motyvuoja savo atsakymus ($p < 0,05$). Taikant „Pasakojimo siužeto pasirinkimo“ metodiką pasirinkę knygos, o ne kamuolio pasakojimo pabaigą šešiamečiai (97,6 proc.) dažniau nei keturmečiai (73,9 proc.) tiriamieji motyvavo savo pasirinkimą, įvardydami su mokymusi susijusias priežastis ($\chi^2(1) = 6,40$, $p < 0,05$). Reikia pasakyti, jog daugiau šešiamečių (61,8 proc.) nei keturmečių (43,4 proc.) rinkosi taikant šią metodiką pateiktos istorijos pabaigą, kad knyga, o ne kamuolys, tačiau šis skirtumas nebuvo statistiškai reikšmingas – išryškėjo tik skirtumo tendencija ($\chi^2(1) = 3,34$, $0,05 < p < 0,1$).

Taikant „Pasakojimo užbaigimo“ metodiką,

nesiskyrė skirtingo amžiaus vaikų teigiamo veikėjo, t. y. norinčio eiti į mokyklą, ir neigiamo veikėjo, t. y. nenorinčio eiti į mokyklą, vertinimas ($p > 0,05$). Tačiau šešiamečiai dažniau nei keturmečiai motyvavo, kodėl jiems patinka teigiamas ($\chi^2(1) = 6,37$, $p < 0,05$) arba nepatinka neigiamas veikėjas ($\chi^2(1) = 4,65$, $p < 0,05$), nurodydami su mokymusi ir mokykla susijusias priežastis.

Nustatant vaikų gimtadienio norus, dauguma keturmečių (81,1 proc.) ir šešiamečių (91,2 proc.) nurodė, kad norėtų gauti knygą dovanų, tačiau statistiškai reikšmingo skirtumo tarp šių amžiaus grupių nebuvo nustatyta ($p > 0,05$).

Kokybiniai kintamieji buvo gauti užkodavus tiriamųjų atsakymus, pateiktus taikant „Pasakojimo siužeto pasirinkimo“ ir „Pasakojimo užbaigimo“ metodikas. Grupių vidurkiams palyginti taikėme *t* kriterijų *nepriklausomoms imtims*. 4-oje lentelėje pateikti duomenys rodo, kad šešiamečiai dažniau nei keturmečiai minėjo intelektinę mokymosi naudą ($t(119) = -5,76$, $p < 0,001$) ir būtent šias intelektinės mokymosi naudos rūšis:

3 lentelė. Kiekybinių kintamųjų įvertinimų palyginimas pagal amžių ir lytį

Kiekybiniai kintamieji	Amžius			Lytis		
	4 metai n = 53	6 metai n = 68	$\chi^2(1)$	Berniukai n = 63	Mergaitės n = 58	$\chi^2(1)$
„Pasakojimo siužeto pasirinkimo“ metodika						
Knygos pasirinkimas	43,4%	61,8%	3,34 [†]	47,6%	60,3%	1,49
Labai patinka tokia pabaiga	100,0%	97,6%	0,00	96,7%	100,0%	0,01
Knygos pasirinkimas dėl MSP	73,9%	97,6%	6,40*	90,0%	88,6%	0,00
„Gimtadienio norų tyrimo“ metodika						
Norėtų gauti knygą dovanų	81,1%	91,2%	1,82	84,1%	89,7%	0,40
Labai norėtų gauti knygą	79,1%	79,0%	0,00	69,8%	88,5%	4,44*
„Pasakojimų užbaigimo“ metodika						
Patinka TV	86,8%	83,8%	0,04	74,6%	96,6%	9,82**
TV patinka dėl MMSP	41,5%	66,2%	6,37*	52,4%	58,6%	0,26
Nepatinka NV	43,4%	58,8%	2,26	49,2%	55,2%	0,23
NV nepatinka dėl MMSP	43,4%	64,7%	4,65*	54,0%	56,9%	0,02

Pastaba.

MSP – su mokymusi susijusios priežastys; MMSP – su mokymusi ir mokykla susijusios priežastys; TV – teigiamas veikėjas; NV – neigiamas veikėjas;

[†] $0,05 < p < 0,1$; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

4 lentelė. Kokybinių kintamųjų įvertinimų vidurkiai (standartiniai nuokrypiai) bei palyginimas pagal amžių ir lytį

Kokybiniai kintamieji	Amžius			Lytis		
	4 metai n = 53	6 metai n = 68	t	Berniukai n = 63	Mergaitės n = 58	t
Intelektinė mokymosi nauda	1,34 (1,63)	3,31 (2,13)	-5,76***	2,37 (2,12)	2,53 (2,21)	-0,43
Žinių ir įgūdžių įgijimas	0,51 (0,78)	1,51 (0,98)	-6,10***	1,08 (1,00)	1,07 (1,06)	0,06
Mokymosi nauda asmeninei raidai	0,11 (0,32)	0,07 (0,40)	0,59	0,11 (0,44)	0,07 (0,26)	0,63
Kompetencija	0,17 (0,43)	0,62 (0,77)	-4,05***	0,38 (0,63)	0,47 (0,73)	-0,68
Specialiosios žinios	0,13 (0,59)	0,21 (0,53)	-0,72	0,13 (0,46)	0,22 (0,65)	-0,96
Žinių kiekis	0,42 (0,63)	0,93 (0,92)	-3,46**	0,67 (0,88)	0,74 (0,81)	-0,49
Pagarbos siekimas	0	0	-	0	0	-
Socialinė nauda kitiems	0,06 (0,23)	0,12 (0,32)	-1,20	0,08 (0,27)	0,10 (0,31)	-0,46
Ekonominė nauda	0	0,18 (0,42)	-3,46**	0,11 (0,32)	0,09 (0,34)	0,42
Teigiamas emocinis mokymosi vertinimas	0,06 (0,23)	0,10 (0,31)	-0,91	0,06 (0,25)	0,10 (0,31)	-0,79
Teigiamas moralinis vertinimas	0,75 (0,90)	1,21 (0,84)	-2,85**	0,98 (0,90)	1,03 (0,90)	-0,31

Pastaba.

**p < 0,01; ***p < 0,001

žinių ir įgūdžių įgijimą ($t(119) = -6,10, p < 0,001$), kompetenciją ($t(119) = -4,05, p < 0,001$) ir žinių kiekį ($t(119) = -3,46, p < 0,01$). Taip pat šešiamečiai dažniau nei keturmečiai įvardijo ekonominę mokymosi naudą ($t(119) = -3,46, p < 0,01$) ir dažniau pasakė teigiamus moralinius vertinimus kalbėdami apie mokymąsi ($t(119) = -2,85, p < 0,01$). Kitus kokybinius kintamuosius abi amžiaus grupės vertino vienodai ($p > 0,05$).

Kadangi buvo nustatyti minėti ketverių ir šešerių metų amžiaus grupių kokybinių kintamųjų įvertinimų skirtumai, toliau buvo atlikta atskirai kiekvienos amžiaus grupės įvardytų tiriamųjų mokymosi tikslų kategorijų analizė. Atliktame tyrime nei keturmečiai, nei šešiamečiai nepaminėjo, kad mokymasis gali suteikti pagar-

bą, padėtį, tačiau jie įvardijo intelektinę ir socialinę, o šešiamečiai – ir ekonominę mokymosi naudą. Blokuotų duomenų vienfaktorinės dispersinės analizės rezultatai rodo, jog skiriasi tiek keturmečių ($F(3,156) = 34,38, p < 0,001$), tiek šešiamečių ($F(3,201) = 155,58, p < 0,001$) šių mokymosi naudos rūšių paminėjimas. Tiriamieji dažniausiai minėjo intelektinę mokymosi naudą (4-a lentelė). Analizuojant penkias intelektinės mokymosi naudos rūšis taip pat nustatyta, jog tiek keturmečiai ($F(4,208) = 23,08, p < 0,001$), tiek šešiamečiai ($F(4,268) = 108,78, p < 0,001$) jas mini skirtingai. Dažniausiai abiejų amžiaus grupių vaikai minėjo žinių ir įgūdžių įgijimą bei žinių kiekį, rečiausiai – mokymosi naudą asmeninei raidai (4-a lentelė). Tiek ke-

turmečių, tiek šešiamečių vaikų atsakymuose buvo minimas ir teigiamas emocinis, ir teigiamas moralinis mokymosi vertinimas, tačiau pastarasis abiejose amžiaus grupėse dažniau buvo minimas ($t(51) = -5,56, p < 0,001$ keturmečių; $t(67) = -10,11, p < 0,001$ šešiamečių grupėje).

Berniukų ir mergaičių mokymosi tikslų supratimo palyginimas. Antrasis šio tyrimo uždavinys – palyginti ikimokyklinio amžiaus berniukų ir mergaičių mokymosi tikslų supratimą. Tyrimo rezultatai rodo (3-ia lentelė), jog berniukų ir mergaičių skiriasi tik du kiekybinių kintamųjų įvertinimai: „Gimtadienio norų tyrime“ mergaitės (88,5 proc.) dažniau nei berniukai (69,8 proc.) nurodė, jog *labai* norėtų gauti knygą dovanų ($\chi^2(1) = 4,44, p < 0,05$) (nors nesiskiria knygos kaip dovanos paminėjimas, $p > 0,05$) ir „Pasakojimo užbaigimo“ tyrime joms (96,6 proc.) dažniau nei berniukams (74,6 proc.) patinka teigiamas, t. y. norintis eiti į mokyklą, veikėjas ($\chi^2(1) = 9,82, p < 0,01$) (nors nesiskyrė neigiamu veikėjo vertinimas, $p > 0,05$).

Reikia pasakyti, kad nesiskiria berniukų ir mergaičių pasakytų atsakymų motyvavimo dažnumas tiek „Pasakojimo siužeto pasirinkimo“, tiek „Pasakojimo užbaigimo“ tyrime ($p > 0,05$). Kokybinių kintamųjų įvertinimų palyginimas (4-a lentelė) pagal lytį taip pat rodo, jog nėra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp berniukų ir mergaičių mokymosi tikslų supratimo ($p > 0,05$).

Antrasis tyrimas

Metodika

Tyrimas atliktas 2006 m. kovo–balandžio mėnesiais. Duomenis rinko Vytauto Didžiojo universiteto Bendrosios psichologijos katedros bakalaurė D. Kučinskaitė.

Tiriamieji. Tyrime dalyvavo 62 penkiamečiai vaikai (amžiaus vidurkis 5 m. 5 mėn., $SD = 3$ mėn.).

30 (48,4 proc.) vaikų gyvena Kaune, o 32 (51,6 proc.) – Kėdainių rajone. Visi vaikai lankė ikimokyklinės ugdymo įstaigas. Tyrime dalyvavo tik tie vaikai, kurių tėvai (63 (90 proc.)) sutiko, kad jų vaikas būtų apklaustas, ir patys pareiškė norą dalyvauti tyrime (atsisakė 1 (1,6 proc.) vaikas).

Tyrimo metodai. Tyrimo metu, kaip ir pirmajame tyrime, buvo taikomos tos pačios trys metodikos – „Pasakojimo siužeto pasirinkimo“, „Pasakojimo užbaigimo“, „Gimtadienio norų tyrimo“. Jų aprašymas pateiktas prie pirmojo tyrimo metodikos aprašymo.

Užkodavus tyrimo metu surinktus duomenis, tyrime nedalyvavęs asmuo, remdamasis tyrimo metodikos aprašymu, iš naujo užkodavo 20 proc. tyrimo duomenų. Tyrimo duomenų kodavimo patikimumui patikrinti buvo apskaičiuoti Coheno kappa koeficientai: nuo 1,00 iki 0,54 kiekybiniams kintamiesiems (1-a lentelė) ir nuo 1,00 iki 0,72 kokybiniams kintamiesiems (2-a lentelė). Tai rodo pakankamą duomenų kodavimo patikimumą.

Rezultatai

Šiuo tyrimu siekiama palyginti kaime ir mieste gyvenančių penkiamečių mokymosi tikslų supratimą. Tyrimo rezultatai rodo (5-a ir 6-a lentelės), kad kaime ir mieste gyvenančių vaikų mokymosi tikslų supratimas labai panašus. Analizuojant kiekybinių kintamųjų skirtumus nustatytas tik vienas statistiškai reikšmingas skirtumas: taikant „Pasakojimo siužeto pasirinkimo“ metodiką mieste gyvenantys (100 proc.) dažniau nei kaime gyvenantys (72 proc.) penkiamečiai įvardijo su mokymusi susijusias priežastis ($\chi^2(1) = 3,87, p < 0,05$), tačiau jų įvardijimas nesiskyrė „Pasakojimo užbaigimo“ tyrime ($p > 0,05$).

Nustatyti du kokybinių kintamųjų skirtumai: mieste gyvenantys dažniau nei kaime gyvenantys penkiamečiai minėjo žinių kiekio didėjimą

5 lentelė. Kiekybinių kintamųjų įvertinimų palyginimas pagal gyvenamąją vietą

Kiekybiniai kintamieji	Gyvenamoji vieta		
	Kaimas n = 32	Miestas n = 30	$\chi^2(1)$
„Pasakojimo siužeto pasirinkimo“ metodika			
Knygos pasirinkimas	81,3%	56,7%	3,32 ⁺
Labai patinka tokia pabaiga	64,0%	70,6%	0,01
Knygos pasirinkimas dėl MSP	72,0%	100,0%	3,87*
„Gimtadienio norų tyrimo“ metodika			
Norėtų gauti knygą dovanų	93,5%	80,0%	1,41
Labai norėtų gauti knygą	83,3%	70,8%	0,59
„Pasakojimo užbaigimo“ metodika			
Patinka TV	75,0%	83,3%	0,24
TV patinka dėl MMSP	46,9%	33,3%	0,68
Nepatinka NV	37,5%	50,0%	0,54
NV nepatinka dėl MMSP	59,4%	63,3%	0,01

Pastaba.

MSP – su mokymusi susijusios priežastys; MMSP – su mokymusi ir mokykla susijusios priežastys; TV – teigiamas veikėjas; NV – neigiamas veikėjas;

+ 0,05 < p < 0,1; *p < 0,05

6 lentelė. Kokybinių kintamųjų įvertinimų vidurkiai (standartiniai nuokrypiai) ir palyginimas pagal gyvenamąją vietą

Kokybiniai kintamieji	Gyvenamoji vieta		
	Kaimas n = 32	Miestas n = 30	t
Intelektinė mokymosi nauda	1,38 (1,31)	1,90 (1,75)	-1,34
Žinių ir įgūdžių įgijimas	0,59 (0,76)	0,57 (0,77)	0,14
Mokymosi nauda asmeninei raidai	0,06 (0,25)	0,23 (0,57)	-1,55
Kompetencija	0,47 (0,67)	0,53 (0,78)	-0,35
Specialiosios žinios	0,13 (0,34)	0,10 (0,31)	0,31
Žinių kiekis	0,13 (0,34)	0,43 (0,68)	-2,29*
Pagarbos siekimas	0 (0,25)	0,07 (0,25)	-1,49
Socialinė nauda kitiems	0,03 (0,18)	0,23 (0,43)	-2,45*
Ekonominė nauda	0,03 (0,18)	0,03 (0,18)	-0,05
Teigiamas emocinis mokymosi vertinimas	0,41 (0,50)	0,37 (0,62)	0,28
Teigiamas moralinis vertinimas	0,69 (0,69)	0,53 (0,68)	0,88

Pastaba. *p < 0,05

mokantis ($t(60) = -2,29, p < 0,05$) ir socialinę mokymosi naudą ($t(60) = -2,45, p < 0,05$).

Analizuojant atskirai pagal gyvenamąją vietą kiekvienos grupės tiriamųjų įvardytas mokymosi tikslų kategorijas nustatyta, jog tiriamieji minėjo intelektualinę, socialinę ir ekonominę mokymosi naudą, o gyvenantys mieste – ir pagarbos siekimą mokantis. Blokuotų duomenų vienfaktorinės dispersinės analizės rezultatai rodo, jog skiriasi tiek kaime ($F(3,93) = 33,32, p < 0,001$), tiek mieste ($F(3,87) = 30,53, p < 0,001$) gyvenančių vaikų šių mokymosi naudos rūšių paminėjimas. Tiriamieji dažniausiai minėjo intelektualinę mokymosi naudą (6-a lentelė). Analizuojant penkias intelektualinės mokymosi naudos rūšis taip pat nustatyta, jog tiek kaime ($F(4,124) = 7,62, p < 0,001$), tiek mieste ($F(4,116) = 3,27, p < 0,05$) gyvenantys vaikai jas minėjo skirtingai. Dažniausiai tiriamieji minėjo žinių ir įgūdžių įgijimą bei kompetenciją, rečiausiai – kaime gyvenantys mokymosi naudą asmeninei raišai, mieste gyvenantys – specialiųjų žinių įgijimą (6-a lentelė). Tiek kaime, tiek mieste gyvenančių vaikų atsakymuose buvo minimas ir teigiamas emocinis, ir teigiamas moralinis mokymosi vertinimas. Nors teigiamas moralinis mokymosi vertinimas abiejose grupėse buvo minimas dažniau, statistiškai reikšmingo skirtumo tarp jų paminėjimo kiekvienoje grupėje nebuvo nustatyta ($t(31) = -1,72, p > 0,05$ kaime gyvenančių grupėje; $t(29) = -0,96, p > 0,05$ mieste gyvenančių grupėje).

Tyrimų rezultatų apibendrinimas

Lietuvoje ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymosi tikslų supratimo tyrimo sritis nesulaukė pakankamo tyrėjų dėmesio. Todėl esant žinių apie ankstyvąjį mokymosi tikslų supratimo atsiradimą ir kaitą trūkumui, dviem atliktais tyrimais buvo siekiama išsiaiškinti mokymosi tikslų supratimą ikimokykliniame amžiuje. Buvo

svarbu nustatyti, kaip vaikai supranta – Kodėl žmonės mokosi? Kodėl mokymasis yra svarbus? Šia tema užsienyje nemažai domėjosi J. Li su kolegomis (Li, 2004a, 2004b; Li and Wang, 2004). Jie tyrė lyties, amžiaus ir kultūrinės aplinkos įtaką šiam supratimui. Remiantis atliktais tyrimais (Li, 2004a, 2004b), atliekant pirmąjį tyrimą buvo tikimasi, kad: 1) amžius bus svarbus mokymosi tikslų supratimo veiksnys – kuo vyresni vaikai, tuo mokymosi tikslų supratimas bus geresnis; 2) berniukų ir mergaičių mokymosi tikslų supratimas skirsis. Atliekant antrąjį tyrimą buvo manoma, kad bus nustatytos sąsajos tarp vaikų gyvenamosios vietos ir mokymosi tikslų supratimo.

Pirmojo tyrimo kiekybinių duomenų analizė parodė, kad jau keturmečiai vaikai supranta mokymosi tikslus. Ir ketverių, ir šešerių metų vaikams patinka knygos. Jie gali paaiškinti, kuo knyga naudinga. Taip pat keturmečiai ir šešiamėčiai sugeba įvertinti pozityvų ar negatyvų veikėjų elgesį, susijusį su mokyklos lankymu, ir pasakyti savo nuomonę apie mokymąsi ir mokyklą. Vis dėlto pastebėti ir tam tikri skirtumai tarp šių amžiaus grupių vaikų: keturmečiai ne visada sugebėjo pagrįsti savo atsakymus, o šešiamėčiai buvo daug nuoseklesni kalbėdami temomis, susijusiomis su mokymusi. Taigi su amžiumi vaikas gali geriau pagrįsti atsakymus, pasakydamas savo mintis apie mokyklą ir mokymąsi. Vystantis vaiko kalbai ir mąstymui, jis sugeba geriau išreikšti savo mintis bei nuomonę.

Pirmojo tyrimo kokybinių duomenų analizė atskleidė, kad ir jaunesnieji, ir vyresnieji ikimokyklinukai gali pasakyti, kokią naudą turi mokymasis. Jie išvardija tokias mokymosi naudos rūšis kaip intelektualinę, ekonominę bei socialinę, pasako teigiamas vertybines nuostatas dėl mokymosi ir mini teigiamą mokymosi vertinimą. Tačiau šešiamėčiai, dažniau motyvuodami savo atsakymus, taip pat dažniau nei keturmečiai įvardija šiuos mokymosi tikslus: intelektualinius (iš jų

dažniau nei keturmečiai mini žinių ir įgūdžių įgijimą, kompetenciją, žinių kiekį) ir ekonominius. Taip pat jie dažniau nei keturmečiai pasako teigiamą moralinį mokymosi vertinimą. Tai gali būti teigti, kad su amžiumi gerėja vaikų mokymosi tikslų supratimas. Tai yra susiję su vaiko intelektine raida. Anot J. Li (2004a), kurios tyrimo rezultatai taip pat rodo amžiaus įtaką mokymosi tikslų supratimui, vykstant kognityviniame vystymuisi vyresni vaikai geba asimiliuoti įvairesnius mokymosi veiklos aspektus, kuriuos pateikia vaiko aplinkoje esantys vyresnieji (pvz., tėvai, vyresnieji broliai ir seserys, auklėtojos ir pan.). Vadinasi, amžius yra svarbus vaikams suprantant mokymosi tikslus bei perimant supratimą „mokaisi esi geras, nesimokaisi esi blogas“, tačiau amžius nėra svarbus veiksnys vaikams vertinant mokymąsi, t. y. su amžiumi nesikeičia teigiamos vaiko mintys, jausmai kalbant apie mokymąsi ir mokyklą.

Pirmojo tyrimo rezultatai parodė, kad skiriasi tik berniukų ir mergaičių teigiamo veikėjo poelgio vertinimo ir pageidavimo gauti knygą dovanų dažnumas. Vertinant ikimokyklinio amžiaus berniukų ir mergaičių atsakymus pagal kokybinės kategorijas, skirtumų tarp lyčių nepastebėta. Šie tyrimo duomenys sutampa su kitų tyrimų (Li, 2004a, 2004b), kuriais taip pat nustatyta, kad mergaičių ir berniukų požiūris į mokymąsi skiriasi nedaug, duomenimis. Tai leidžia manyti, jog vaiko aplinkoje esantys suaugusieji (tėvai, auklėtojos ir t. t.) labai panašiai skatina berniukus ir mergaites bei panašiai kreipia dėmesį į konkretaus berniuko arba mergaitės veiklą, susijusią su mokymusi, bei apskritai į akademinę veiklą.

Nagrinėjant vaikų, gyvenančių mieste ir kaime, mokymosi tikslų supratimą, buvo nustatyta tik keletas skirtumų: mieste gyvenantys penkiametčiai dažniau nei kaime gyvenantys nurodė su mokymusi susijusias priežastis rinkdamiesi knygos pasakojimo pabaigą ir mieste gyvenantys dažniau nei kaime gyvenantys minėjo žinių kie-

kį ir socialinę naudą kitiems, įvardydami mokymosi tikslus. Būtų galima manyti, jog šiuos skirtumus lėmė aplinka, kurioje auga vaikas. Tačiau ne tik gyvenamoji vieta, kuri buvo nagrinėta, gali būti aplinkos rodiklis. Reikia nepamiršti tokių aplinkos rodiklių kaip tėvų išsilavinimas, šeimos pajamos, sudėtis ir pan. Šiame tyrime minėti rodikliai galėjo būti šalutiniai kintamieji, todėl ateityje vertėtų atlikti tolesnius tyrimus šioje srityje ir panagrinėti, kurie kultūrinės aplinkos aspektai yra susiję su mokymosi tikslų supratimu ikimokykliniame amžiuje. Gali būti, kad tokių sąsajų ir nėra, jei mūsų visuomenės grupių požiūris į mokymąsi nesiskiria, nors atskirų individų gali skirtis (Spiro, 1987, cituojama – pagal Li, 2004a).

Lygindamos savo tyrimų rezultatus su panašiais tyrimais, atliktais Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Kinijoje (Li, 2004b; Li and Wang, 2004), matome, kad mūsų tyrimuose dalyvavę, kaip ir kitų šalių vaikai, dažniausiai mini intelektinę mokymosi naudą. Visi šiuose tyrimuose dalyvavę ikimokyklinukai sutaria, kad mokymasis suteikia daug žinių ir įgūdžių. Tačiau pastebėta ir tam tikrų skirtumų. Pirmajame tyrime dalyvavę vaikai visai neminėjo, o antrajame – tik keletas vaikų, gyvenančių mieste, minėjo, kad mokymasis suteikia pagarbą visuomenėje. Kinai pagarbos siekimą minėdavo antroje vietoje po intelektinės mokymosi naudos. Taip pat kinų vaikai dažniau nei dalyvavusieji mūsų tyrime minėjo teigiamo moralinio vertinimo ir teigiamo emocinio vertinimo kategorijas. Vadinasi, jiems mokymasis suteikia didelį malonumą, džiaugsmą, pasitenkinimą, o vaikai lietuviai retai kada minėjo šiuos mokymosi aspektus. Tai leidžia manyti, jog Lietuvoje, kaip ir Amerikoje, mokymasis labiau siejamas su gebėjimais (Azijoje – su pastangomis), o tai lemia nuostatą, kad įdėjęs pastangų, bus gerbiamas visuomenėje. Mūsų kultūroje akcentuojant intelektinę mokymosi naudą ir nesiejant mokymosi su socialiniais ir moraliniais aspektais, jau ikimokyklinio amžiaus

vaikas mokymąsi vertina kaip veiklą, teikiančią mažai teigiamų emocijų (teigiamas emocinis mokymosi vertinimas pirmajame tyrime minimas net rečiau nei moralinis vertinimas). Galima manyti, kad dėl to vėliau, susidūrus su skaitymo, rašymo ar skaičiavimo įgūdžių įsisavinimo sunkumais, arba dar vėlesniame mokykliniame amžiuje, įgijus pagrindinių įgūdžių, mokymosi motyvacija pradeda smarkiai mažėti.

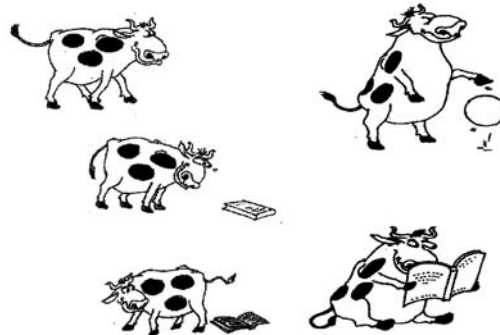
Apibendrinant galima teigti, jog šis pirmasis Lietuvoje atliktas bandymas panagrinti ikimokyklinukų mokymosi tikslų supratimą parodė, kad žinojimas, kaip vaikai supranta, kodėl žmonės mokosi, kodėl mokymasis yra svarbus, gali padėti kurti poveikio programas, stiprinančias vaikų mokymosi motyvaciją, tikintis, jog ir mokykliniais metais nemažės vaikų noras mokytis.

Išvados

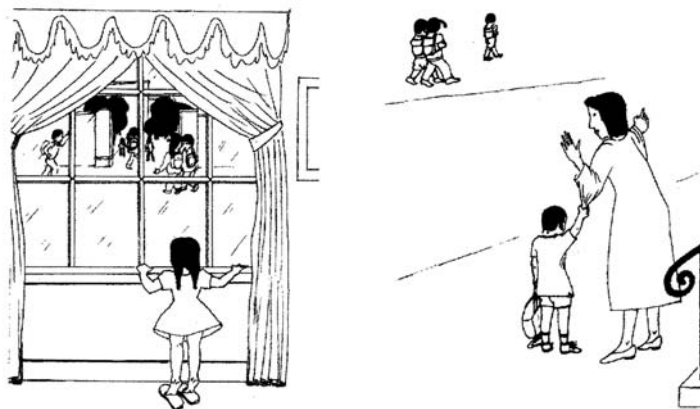
1. Jau ikimokykliniame amžiuje vaikai turi tam tikrą mokymosi tikslų sampratą. Jie pabrėžia intelektinę mokymosi naudą, bet nesieja mokymosi su socialiniais ir moraliniais aspektais. Taip pat šio amžiaus vaikai mokymąsi vertina kaip veiklą, teikiančią mažai teigiamų emocijų.

2. Ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymosi tikslų samprata susijusi su vaiko amžiumi, bet nesusijusi su lytimi. Išvadą apie gyvenamosios vietos ir mokymosi tikslų supratimo sąsajas bus galima daryti atlikus kitus tyrimus, kuriuose bus kontroliuojami tokie šalutiniai kintamieji kaip tėvų išsilavinimas, pajamos, šeimos sudėtis ir panašiai.

1 PRIEDAS. „Pasakojimo siužeto pasirinkimo“ metodikos stimuliacinė medžiaga

2 PRIEDAS. „Pasakojimo užbaigimo“ metodikos stimuliacinė medžiaga

LITERATŪRA

- D'Andrade R. G. The development of cognitive anthropology. New York: Cambridge University Press, 1995.
- Dweck C. S. Self-theories. Philadelphia: Psychology Press, 1999.
- Ford M. Motivating human: Goals, emotions, and personal agency beliefs. Newbury Park, CA: Sage, 1992.
- Ford M., Nichols C. W. A taxonomy of human goals and some possible applications // Humans as self-constructing living systems: Putting the framework to work / Ed. by M. E. Ford, D. H. Ford. New York: Lawrence Erlbaum Associates Inc., 1987. P. 289–311.
- Glebuviienė V., Grigaitė B., Monkevičienė O. Lietuvos vaikų brandumo mokyklai tyrimo mokslinė analizė. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2002.
- Li J. I learn and I grow big: Chinese preschoolers' purposes for learning // International Journal of Behavioral Development. 2004a, vol. 28 (2), p. 116–128.
- Li J. Learning as a task or virtue: U.S. and Chinese preschoolers explain learning // Developmental Psychology. 2004b, vol. 40 (4), p. 595–605.
- Li J., Wang Q. Perceptions of achievement and achieving peers in U.S. and Chinese kindergartners // Social Development. 2004, vol. 13, p. 413–436.
- Monkevičienė O. Priešmokyklinis vaikų ugdymas // Mano vaikai / Sud. O. Monkevičienė. Kaunas: Šviesa, 2003. P. 7–21.
- Nicholls J. P. Achievement motivation: conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance // Psychological Review. 1984, vol. 91, p. 328–346.
- Quinn N., Holland D. Language and thought. New York: Cambridge University Press, 1987.
- Stipek D. Motivation to learn: From theory to practice. New York: Englewood Cliffs, 1988.
- Schunk D. H. Learning theories: An educational perspective. 4th edition. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall, 2004.
- Wang Q., Leichtman M. D. Same beginnings, different stories: A comparison of American and Chinese children's narratives // Child Development. 2000, no 71, p. 1329–1346.

CONCEPTION OF PURPOSES OF LEARNING IN PRESCHOOL-AGE

Saulė Raižienė, Auksė Endriulaitienė, Jurgita Ormerod

Summary

Learning begins early in life; so do children's beliefs and attitude towards learning. Much is known about how children learn in general as well as in specific domains, however, little is known about the early beginnings and development of academic purposes. The aim of this study was to discover how preschoolers understand the reasons for learning. Two studies were done to achieve this goal. 121 children participated in the first study which tried: 1) to compare the understanding of reasons for learning of four- and six-year-old children and 2) to compare the understanding of reasons for learning of boys and girls in preschool age. Sixty-two children took part in the second study which examined the perception of reasons for learning of five-year-old children living in the country and in a city. All data were collected using three methods: „Cow scenario“ (Li, 2004a), „School stories“ (Wang and Leichtman, 2000), „Birthday book probing“ (Li, 2004a). Two types of variables, reflective and content, were examined. The results of the first study revealed

that already four-year-old children have their opinion about the learning process and school. Their attitude towards learning changes as children grow up. Younger children appeared to have already developed some basic understandings of reasons for learning, although elder children showed much more consistent patterns than their younger peers. Analysis of children's answers by content variables showed that younger and elder children identified the following types of benefits from learning: intellectual, economic, and social (for the benefit of others). They have a positive attitude to the learning process and can formulate the positive emotional effect of learning. However, six-year-old children name the categories of intellectual and economic benefit and the value expression more often than their younger peers. The boys' and girls' attitude towards learning was very similar. The results of the second study revealed that there was a difference in understanding the social benefit and gaining knowledge / skill among five-year-old children living in a village and in a city.

Key words: purposes of learning, preschoolers.

Įteikta 2006-09-01

Pataisytas straipsnis įteiktas 2007-02-07